

Коли ще звірі говорили
Іван Франко

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Коли ще звірі говорили» – збірка, до якої увійшли літературні обробки індійських, німецьких, грецьких, російських казок***. Автор додає у них національний колорит і посилює виховні мотиви. Найвідомішими творами Івана Франка є «Перехресні стежки», «Лель і Полель», «Грицева шкільна наука», «Малий Мирон», «Boa constrictor», «Украдене щастя», «Олівець», збірки поезій «Зів'яле листя», «З вершин і низин», «Мій Ізмарагд» тощо. Іван Франко – видатний український письменник, який працював у жанрах поезії, прози та драматургії, талановитий літературознавець і публіцист.

Іван Франко

КОЛИ ЩЕ ЗВІРІ ГОВОРИЛИ

ОСЕЛ І ЛЕВ

Був собі Осел. Багато було йому праці у господаря.

«Давай, – думає, – втечу в ліс і буду жити на волі! Буду собі пастися в лісі, і хто мені що зробить?».

І, не довго думавши, втік від господаря у ліс. Добре йому там. Пасеться, де хоче, нічого не робить, ніхто його не б'є – відколи живе, ще такого добра не зазнав. Аж раз дивиться, йде Лев, страшний-престрашний, та просто на нього.

«Ну, – думає собі Осел, – аж тепер край мені буде!» Але поки Лев дійшов до нього, він якось трохи отямився й подумав собі:

«Ану, може, я його як-небудь обдурю?» Та як стояв – бух на землю, ліг собі й лежить. Надходить Лев і кричить уже здалека:

– Ей, ти, хто ти там? Як ти смієш лежати? Чому не встанеш і не поклонишся мені?

А Осел мов і не чує. Лежить собі та тільки довгими вухами клапає.

Надійшов Лев і знов кричить:

– Зараз устань і поклонися мені!

- А хто ж ти такий? - питає Осел.

- Ти ще й питаєшся? - кричить грізно Лев. - Хіба ти не знаєш, що я Лев, над усіма звірами цар?

Осел, не встаючи, підвів голову й витріщив на нього очі.

- І що ти за дурниці говориш? - промовив він. - Ти цар над усіма звірами? Хто тобі це сказав? Де це написано? Хто тебе обирав на царя? Ну, говори! - Лев стояв, мов лобом об стіну стукнувся.

- Хто мені це сказав? Та всі мені кажуть, що я над звірами цар. Хіба ж це неправда?

- Звичайно, що неправда! Не може бути правда, бо цар над усіма звірами не ти, а я.

- Ти? - здивувався Лев. - А де це написано?

- А йди подивися ось тут!

І він устав на ноги й, обернувшись задом до Лева, показав йому своє заднє копито, на яким була прибита новісінька блискуча підкова.

- Бачиш? Це моя царська печатка. Якби ти був цар, то й ти б мав таку.

- Ото диво! - промовив Лев. - А я про те й не подумав ніколи. Мабуть, твоя правда. Але стій! Давай будемо змагатись. Ходімо в ліс, хто за годину наловить більше звірів, той буде справжній цар.

- Добре, нехай і так! - промовив Осел, і з тим вони розійшлись.

Лев побіг по лісі; бігав, бігав: тут зловив сарну, там зайчика, там знов якогось звіра - за годину мав уже п'ять чи шість штук.

А Осел тим часом що робить? Пішов собі на широку поляну, де сонечко ясно світило, й посеред луку кинувся на землю, ноги геть відкинув, очі зажмурих, язик висолопив - кожен сказав би: згинув та й згинув. А понад поляною все яструби літають, ворони, кані, сороки, галки, всяка погана птиця. Бачать вони, лежить неживий Осел, та й усі гуртом до нього. Зразу здалека заскакували, а далі бачать, що не рухається, то й почали по ньому скакати, клювати йому язик та очі. А Осел нічого, тільки коли якийсь птах дуже близько підлізе, а він клац його зубами або стук його ногою, вб'є та й сховає під себе, та так хитро, що інші й не бачать; не минуло й години, а він уже надушив їх з півкопи. Тоді схопився на ноги, як зареве, а птахи всі врозтіч. Осел забрав усю побиту пташню та й несе на те місце, де мали зійтися з Левом. Приходить, а Лев уже там.

- Ну, що, - каже до Осла й показує йому свою здобич, - бачиш, скільки я наловлював?

- Ну, та й дурний же ти, Лево, - каже Осел і копнув його звірів ногою. - Таких звірів я міг би наловити зо дві копи. Та чого вони варті! А ти

подивись на моїх! Я тільки таких ловив, що в повітрі літають. Ану, спробуй ти!

- Ні, я такої штуки не втну, - відповів Лев. - Аж тепер бачу насправді, що ти над звірами цар, а не я! Вибачай мені, що я так нечемно говорив з тобою!

- А бачиш! - промовив Осел. - Завжди треба бути чемним, бо як наскочиш на старшого від себе, то що тоді буде? От і тепер я міг би тебе покарати на смерть, але вибачаю, бо ти це зробив з дурного розуму, а не зі злої волі. Йди ж тепер і шануйся на другий раз!

І Лев пішов, похнюпившись та підібравши хвіст, немовби хто вилив на нього бочку холодної води. Чи близько, чи далеко, зустрічає в лісі Вовчика-братика.

- Здорові були, найясніший царю! - каже Вовк і низенько кланяється.

- Ет, іди, не смійся з мене! - каже сумно Лев. - Який я тобі цар?

- Як-то? - скрикнув Вовк. - Хто ж би посмів інакше сказати?

- Мовчи, братику, - пошепки говорить до нього Лев. - Тут недалеко є справжній цар. Як почує, буде біда і тобі, й мені.

- Справжній цар? - здивувався Вовк. - Що за диво? Який же тут є справжній цар, крім тебе?

- Є, е! - зі страхом прошепотів Лев. - Я сам його бачив. Та такий страшний! А що за сила! Навіть таких звірів ловить, що в повітрі літають. Я радий, що мене хоч живого пустив.

- Ну, що ти говориш? - здивувався Вовк. - Диво дивне! Знаю цей ліс давно, але ніяк не придумаю, хто б то міг бути. Який же на вигляд той новий цар?

- Одне слово - страшний! - сказав Лев. - Вуха оттакі, голова як цеберко, а на задній нозі царська печать.

- Ніяк не вгадаю, хто це може бути? - дивувався Вовк. - Знаєш що, ходім, покажи мені його.

- Я? Нізачо в світі! - скрикнув Лев. - Досить уже раз страху набрався.

- Та ходімо! Чого боятися? - заохочував Вовк. - От знаєш що, прив'яжи себе своїм хвостом до мого, сміліше нам буде йти.

- Про мене, - каже Лев, - нехай буде так. Зв'язалися обое хвостами докупи та й пішли.

Вийшли на горбок над полянкою, що на ній пасся Осел. Лев зупинився та й шепоче до Вовка:

- Ось він! Ось він! Подивися! Обертається Вовк, поглянув та як крикне:

- Дурний Лево, та це ж Ослисько! - А Левові почулося, що то новий цар уже близько, як злякається та ходу! Через пеньки, через ярки що було духу. Біг, біг, далі втомився, став та й озирнувся.

- А що, Вовче, близько вже той новий цар?

Але Вовк тільки язик висунув. Як був прив'язаний до левиного хвоста, так і волівся за ним усю дорогу, поки й дух випустив.

- А бачиш, - каже до нього Лев, - ти казав, що новий цар не страшний, а як побачив його зблизька, то од самого страху помер!

ЛИСИЧКА І РАК

Зустрілася Лисичка з Раком. Стала й дивиться, як він помаленьку лізе. А далі давай над ним насміхатися:

- Ну, та й швидкий же ти, нема що й казати! Справжній неборак! А скажи мені, Раче-небораче, чи то правда, що тебе раз по дріжджі послали, а ти аж через рік з дріжджами прийшов та й ті посеред хати розілляв?

- Може, коли й правда була, - каже Рак, - а тепер дуже на брехню схоже.

- Овва! Значить, ти тепер прудкіший став?

- Прудкіший чи не прудкіший, а тобі глузувати не дозволю. Коли хочеш знати, який я прудкий, то давай побиймося об заклад, що я швидше від тебе до того пенька добіжу.

- Що? що? що? - здивувалася Лисичка. - Ти хотів би зі мною наввипередки бігати?

- Не тільки побіжу, а хоч ти на один скок спереду ставай, то я швидше тебе на місці буду, - мовить Рак.

Побилися вони об заклад. Стала Лисичка на один скок поперед Рака, а Рак учепився їй кліщами за хвіст. Рушила Лисичка, біжить щодуху, аж курява здійсмається. Добігла до пенька та й кличе:

- А де ти, Раче? Нічого не чути.

- Ну, Раче, де ти там? - ще раз кличе Лисичка та й обернулась хвостом до пенька.

- Та ось де я! Давно вже жду тебе, аж трохи за пеньок забіг.

ЯК ЛИСИЦЯ САМА СЕБЕ ПЕРЕХИТРИЛА

Ходив собі Вовчик-братик по лісі, ходив, та й спіткала його тяжка пригода. Побачили його ловці-молодці та й почали за ним гнатися. Тікав Вовчик лісом, лісом, а далі прийшлося вибігти на биту дорогу. А дорогою в ту хвилину йшов з поля чоловік з мішком і ціпом. Вовк до нього:

– Дядечку, голубчику! Змилуйся на до мною, сховай мене в мішок! За мною ловці-молодці гоняться, хочуть мені віку вкоротити.

Змилювався чоловік, сховав Вовка в мішок, кинув собі на плечі та й несе. Аж надбігають ловці-молодці.

– А не бачив ти, чоловіче, Вовчика-братика?

– Ні, не бачив.

Ось вони й побігли далі. А коли вже їх не було видно, Вовк із мішка обзивається:

– А що, пішли вже мої гонителі?

– Пішли.

– Ну, тепер випусти мене на волю! Чоловік розв'язав мішок і випустив Вовчика-братика на волю. А той і говорить:

– Ну, чоловіче, тепер я тебе з'ім.

– Ей, Вовчику, Вовчику! Я тебе з такої біди врятував, а ти мене з'істи хочеш!

– А що, чоловіче! Це так у світі ведеться: старе добро забувається.

Бачить чоловік, що діло погане, та й говорить:

– Ну, коли так, то ходімо далі! Звернемося до звірів, хай розсудять. Коли скажуть по-твому, то нехай по-твому й буде: з'іси мене.

Пішли далі. Зустрічають стару Кобилу. Чоловік до неї й говорить:

– Будь ласка, Кобило-матусю, розсуди нас. Оце я врятував Вовчика-братика з тяжкої пригоди, а він хоче мене з'істи. – І розповів усе, як було.

Кобила подумала, подумала та й мовить:

– Вовкова правда, чоловіче! Я жила у господаря дванадцять літ, робила на нього з усієї сили, привела йому десятеро лошат, а тепер, коли я постаріла і до роботи стала нездатна, він узяв та й вигнав мене на голе поле, щоб мене вовки з'іли. Оце вже я тут тиждень днюю і ночую і жду не діждуся, поки прийдуть вовки та й роздеруть мене. Так-то, дядечку, старе добро забувається.

– А бачиш, моя правда! – крикнув Вовк. Засумував чоловік і почав «просити Вовка, щоби пошукати їм ще другого судді. Вовчик погодився. Ідуть, ідуть, надібали старого Пса. Чоловік і до нього звертається зі своїм ділом. Розповів йому все, як було. Пес подумав, подумав та й каже:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/van-franko-8312649/koli-sche-zv-r-govorili/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.